

Günümüz Çini Sanatında Sgraffito Tekniği ve Uygulamaları

İsmail YARDIMCI*
İ. Vefa İRDELP**

Özet

Çini sözlüklerde Osmanlıca kökenli bir sözcük olarak tarif edilip “Çin İşi”, “Çin’e Ait” anlamlarına gelmektedir. Kaynaklarda çini “Sırlı Kap” olarak tanımlanmaktadır. Osmanlılar kilden yapılan her türlü ürün için çini adını ortak olarak kullanmışlardır.

Seramik yüzey süslemelerinden biri olan sgraffito İtalyanca “kazımak” anlamında gelen “graffiare” kelimesinden türemiş, bu dilde “sgraffia” ve “sgraffituna” şeklinde adlandırılmıştır. 17. yüzyıl’daki Fransızca’da “sgraffit ve graver, gravür” aynı anlama gelmektedir. Ancak yöntem adı olarak “sgraffito” kelimesi kullanılmaktadır. Almanca’da “krantputz”, Japonca’da “kakiotashi”, İspanyolca’da “graffiato” ve İngilizce’de “sgraffito”, kazıma yöntemi olarak tanımlanmış ve seramik kaynaklarına bu farklı dillerdeki karşılıklarıyla girmiştir.

Sgraffito seramik ürünleri üzerine uygulanan süsleme tekniklerinde en yaygın olarak kullanılan tekniklerden biridir. Bu teknik neredeyse seramik sanatının kendisi kadar eski bir tarihe sahiptir. Sgraffito seramiğin gelişimiyle birlikte dünyanın çeşitli ülkelerinde farklı zamanlarında kullanılmış ve gelişmiştir.

Günümüzde hala devam etmekte olan bu teknikte seramik teknolojisinin gelişimiyle bünye rengini kapatan farklı renkler çıkartan astarlar yerine seramik boya kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çini, Astar, Sıratlı Boya, Sgraffito, Kazıma, Gravür.

Sgraffito Techniques and Applications in Contemporary Tile Art Abstract

Tile is defined as an ottoman onginet word meaning “Chinese Work” “Belonging to China” In references, tile is defined as “Glazed Pot”, ottomans have used “tile” for every object made of clay.

Sgraffito which is one of surface ceramics decorations has been produced from the Italian word “graffiare” that means “engrave” and has

* Doç. Uşak Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü

** Öğr. Grv., Uşak Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü

been used in this language as “sgraffia” and “sgraffituna”. It has the same meaning in 17th century French with “sgraffit” and “gravure, engravement”. However, as the name of procedure, the word “sgraffito” is used. The procedure of engraving is defined as “krantputz” in German, “kakiotoshi” in Japanese, “graffito” in Spanish and “sgraffito” in English and have been used in ceramics references in different languages.

Sgraffito is the most prevalent technique used as ceramics decoration techniques. This technique has an old historical background almost as old as ceramics art. With the development of ceramics, sgraffito has been used in many different countries in different periods and has developed.

In this technique that is stil being used, ceramics glazes are being used instead of primings that cover the structure colour and perform different colours, with the development of ceramics technology.

Key words: Tile, priming, underglaze, sgraffito, engraving, gravur

Giriş

Sgraffito genel olarak seramik ürünlerinin dekorlanmasında ürünün üzerini kaplayan astar veya boyanın kazınarak uygulandığı bir dekor tekniğidir. Bu teknikte bünyenin renginden farklı renklerde astar veya boyalar kullanılır.

Bu teknik seramik bünye üzerinde sır altı, sır içi ve sır üstü yöntemleri kullanılarak yapılmaktadır. Sgraffito'nun tarihsel gelişimine bakıldığında bu tekniğin seramik sanatının tarihi kadar eski olduğu görülmektedir. Ayrıca bünyenin rengini kapatıcı farklı renklerdeki astar kullanıldığı görülür. Günümüzde sgraffito astar kullanımı seramik teknolojisinin gelişimiyle yerini renkli sır atlı boyalarının kullanımına bırakmıştır. Bu gelişmeyle de sgraffito dekorlarında renk yelpazesi de gelişmiştir.

Bu çalışmada sgraffito süslemelerinde kullanılan astar yerine artık günümüz çini sanatında kullanılan sıratlı boyaların sgraffito tekniğinde ne kadar ve ne aşamalarda kullanıldığı araştırılmış, çini sanatında sgraffito tekniğinin kullanım alanının artırılabilirliği yönünde sgraffito süsleme yöntemleri gerçekleştirilmiştir. Çini sanatında da bu tekniğin daha geniş bir uygulama alanı olabileceği vurgulanmıştır.

Türk Çini Sanatı, Tanımı ve Tarihçesi

Çini sözlüklerde Osmanlıca kökenli bir sözcük olarak tarif edilip, “Çin işi”, “Çin'e ait” anlamına gelmektedir. Kaynaklarda çini “sırlı kap”

olarak tanımlanmaktadır. Osmanlılar kilden yapılan her türlü ürün için çini adını ortak olarak kullanmışlardır. Çini porselen dünyasında kendini kanıtlamış çinilere izafeten Çin' den türetilen bir isimdir.

Çininin tarihsel seyri dikkate alındığında doğu toplumları tarafından uygulama şekillerine göre çeşitli tanımlara sahip olduğu gözlenmiştir. 18. yüzyıla kadar mimaride kullanılan çiniye "Kaşi"; tabak, vazo ve benzeri malzemeye de "evani" denilmiştir. (Yetkin 1993. S. 329). Her iki kelime de Osmanlıca kökenlidir. Kaşi, İran'ın Keşan şehrinde yapılan bir çeşit çini veya çini fayans anlamındadır. Evani ise kap – kakac kaplar anlamına gelen genel bir isimdir. (Ceren Atay Yolal, Mart 2007)

Çeşitli biçimlerdeki levhaların renklendirilip sırlanarak fırınlanması sonucu, eriyen sırın çini çamurundan yapılmış levhalar üzerinde meydana getirdiği koruyucu saydam tabaka çini sanatının esas olmuştur ve kullanıldığı mimari süslemeye solmayan bir renklilik sağlamıştır. Farklı devir ve bölgelere göre yapımında teknik değişiklikler göstererek zenginleşen çininin ilk örnekleri, tuğla üzerine renkli sırın kullanılmasıyla eski Mısır ve Mezopotamya'da ortaya çıkmıştır. Ayrıca sırlı levhaların İslamiyet'ten önce Uygurlar tarafından kullanılmış olması da bu tekniğin Türk sanatında köklü bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. Fakat çini büyük bir teknik çeşitlenme ile sürekli gelişmesini asıl İslam sanatında ve daha çok da İslamiyet'ten sonraki Türk sanatında göstermiştir. Özellikle Samerra kazılarında bulunan Abbasi'ler devrine ait yeşil ve sarı sırlı levhalar ile sır üstüne perdah (lüster) tekniğinde koyu kırmızı, kahverengi, sarı ve turuncu boya ile madeni tozlar karıştırılarak yapılan süslemeli levhalar en güzel madeni pırlıtlı örneklerdir. Bu perdahlı çinilerin benzeri bu gün Kayrevan Ulu Camii'nin mihrap duvarını süslemektedir. Kal'atü Beri Hammâd'da görülen aynı tür çiniler de Mısır'dan ithal edilmiş olmalıdır.(Türkiye Diyanet Vakfı - İslam Ansiklopedisi İstanbul 1993 – s. 329)

Türklerde iç ve dış mimari süslemelerinin en renkli kolu olan çini sanatı, asıl büyük ve sürekli gelişmesini Anadolu'da göstermiştir. Çeşitli tekniklerle zenginleşen bu sanat daima mimariye bağlı kalmış ve onun üstünlüğüne gölge düşürmediği gibi renkli bir atmosfer yaratarak binaların mekân etkisini de arttırmıştır. Anadolu Selçukluları ile çok değişik tipteki mimari eserler üzerinde büyük bir gelişme gösteren çini sanatı varlığını günümüze kadar sürdürmüştür. Her dönemin çini süslemesi bir önceki dönemlerin üstün vasıflarını devam ettirirken yeni teknik, buluş ve renklerle de bu sanatı zenginleştirmiştir. (Türkiye Diyanet Vakfı - İslam Ansiklopedisi İstanbul 1993 –s. 329).

Türk çini sanatının tarihi ilk Müslüman Türk devletlerinden Karahanlı'lara kadar dayanmaktadır. Bu da çini sanatının bin yılı aşkın bir

geçmişe sahip olduğunu göstermektedir.

Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları çiniyi mimari süslemelerde sıkça kullanmış. Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılmasından sonra, çini sanatında Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla yeni bir dönem başlamıştır.

Çini sanatı Osmanlılarda başlangıcından itibaren çeşitli tekniklerin uygulanması ile büyük bir ilerleme ve zenginlik göstermiştir.

Osmanlı Çini Sanatında, 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra bütün tekniklerin terk edildiği ve yalnızca “sır altı” diye adlandırılan tekniğin kullanıldığı görülür. Bu teknikte çini levhalara önce bir astar çekilir, sonra istenen örnek dış çizgiyle çizilir ve içleri arzulanan renklere boyanır. Hazırlanan çini levha, sır içine daldırılıp kurutulduktan sonra fırına verilir. Fırında ince bir sır tabakası halini alan saydam sıran altında bütün renkler parlak bir biçimde ortaya çıkar. Bu renklerin arasına orijinal bir mercan kırmızısı da katılır. Çok kaliteli bir teknik ve zarif bir desen anlayışıyla yapılan bu çinilerde, artık natüralist bir anlayışla çizilmiş lale, sümbül, karanfil, gül ve gül goncası, süsen ve nergis gibi çeşitli çiçekler, üzüm salkımları, bahar dalları, çiçek açmış ağaçlar, selvi hatta elma ağaçları üstün yaratıcı bir güçle kompozisyonları zenginleştirir. (Türkiye Diyanet Vakfı - İslam Ansiklopedisi İstanbul 1993 – s. 333).

Osmanlı İmparatorluğunun gerilemeye başlamasıyla birlikte daha çok saray destekli siparişe çalışılan İznik çiniciliği de parlak dönemini yitirmiş hatta üretim tamamen durmuştur. 17. yüzyıl sonlarında önemini yitirmeye başlayan İznik çiniciliğinin yerini, 18. yüzyıl başlarından itibaren daha çok halka yönelik çanak- çömlek üretimi yapılan Kütahya çiniciliğine bırakmıştır. Anadolu'da bilinen en eski yerleşim birimlerinden biri olan Kütahya'da çanak-çömlek işçiliği, Friglerden, Romalılara, Bizans'dan Selçuklulara ve Osmanlı'dan Günümüz Türkiye'si 'ne kadar süregelmiştir. Her uygarlığa bağlı olarak zaman zaman farklı ürünler de olsa toprağı işlemeye yönelik süreç bu gün de devam etmektedir. Kütahya'da çinicilik 18.yüzyılın başından itibaren İznik çiniciliğinin eksikliğini doldurmaya başlamıştır. 18.yüzyılın sonlarında, Kütahya çini ve seramiklerinin kalitesi bozular. Kaplar, kaba yapraklarla, zikzak bantlarla süslü maşrapalar, mataralar, kapaklı kaseler, fincanlar bu döneme aittir.19.yüzyılın sonu ile 20.yüzyılın başlarında geleneksel İznik ve Kütahya çiniciliğinin karakterini yansıtan yeni bir atılım dikkati çeker.

Günümüzde Kütahya Çiniciliğinde; klasik İznik çiniciliği ve Kütahya çiniciliğine örnek olarak bir sürü atölyede üretim devam etmektedir. Bunların başlıca isim yapmışları Altın - Çini Mehmet Koçer, Marmara Çini - İsmail Yiğit, Alo Paşalı Çini, Sıtkı Usta atölyeleri gibi

isimlerdir.

Sgraffito Tekniğinin Tanımı ve Kısa Tarihçesi

Seramik yüzey süslemelerinden biri olan sgraffito, İtalyanca kazımak anlamına gelen graffiare kelimesinden türemiş, bu dilde sgraffia ve sgraffituna şeklinde adlandırılmıştır. 17.yüzyıl'daki Fransızca 'da sgraffit ve graver, gravür, aynı anlama gelmektedir ancak yöntem adı olarak sgraffito kelimesi kullanılmaktadır. Almandada krantzputz, Japoncada kakiotashi İspanyolca'da sgraffiato ve İngilizcede sgraffito, kazıma yöntemi olarak tanımlanmış ve seramik kaynaklarına bu farklı dillerdeki karşılıklarıyla girmiştir. Ayrıca İngilizce'de silhouette-paintedcut-away technique, cutpainting, inciseddecoration gibi terimlerin sgraffito ile aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. (Sarnıç 2004,s. 2)

Sgraffito, seramik ürün üzerine yapılan süslemelerin bir türü olarak uygulanmaktadır. Yapımı çok kolay ve yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir. Yöntem, seramik ürün süslemeleriyle ilgili sınıflamada yaş çamurlar üzerinde dekorlama türleri arasında geçiyorsa da yerine göre sır, astar, oksit, sır altı boyayla bisküvi ürün üzerine, sır üstü boyayla da sırlı ürünler üzerine kazıma dekorlarında yararlanılan bir süsleme biçimidir.(Sarnıç 2004,s. 2)

Seramik süsleme yöntemlerinden sgraffito, neredeyse bu sanatın kendisi kadar eski bir tarihe sahiptir. Arkeolojik çalışmalar sonucunda seramikle uğraşan kişilerin, astarı renklendirerek ve farklı yöntemler kullanarak seramik yüzeyleri süslemeyi öğrenmelerinin çok erken çağlara rastladığı bilinmektedir.

Sgraffito, seramiğin gelişimiyle birlikte dünyanın çeşitli ülkelerinde farklı zamanlarda kullanılmış ve gelişmiştir. Gelişim süreci içerisinde bu yöntemle süslemesi yapılmış ürünlere kimi zaman uygulamanın yapıldığı merkezlere göre Tzu-Chou, Ponch'ong, Aghkand, Bamiyan, Laqabi, Beauvais, Devon, Frechen ürünleri gibi isimler de verilmiştir.

Sgraffito süslemelerin kullanıldığı en önemli Avrupa ülkelerinden biri de İtalya'dır. Sgraffito, kelimenin İtalyanca kökenli oluşundan da anlaşılabilceği gibi bu ülkede özellikle Rönesans'la birlikte 14. ve 15.yüzyıllarda çok revaçta olan bir seramik süsleme yöntemidir. "Bu dönemde İtalya'daki en önemli seramik merkezleri Derunta, Urbino ve Faenza'dır."(Wondrausch, 2001, s. 94)

Geçmiş oldukça eski tarihlere dayanan sgraffito süslemeler dünyanın bir çok farklı merkezlerinde yüzyıllarca üretilmeye devam etmiştir. Buna karşın "sgraffito" adıyla anılmaya başlaması ve bunun seramik literatürüne geçişi 15.yüzyılda dönemin İtalyan sanatçılarından

Picolpaso'nun "Li tre libaidell'Arte del Vasaio" (Çömlekçilik Sanatının Üç Kitabı) isimli el yazmasında toprak ürünlerin tarifini yaparken kullandığı "questa pitture chiamasi sgraffiato" (bu tür boyamalara sgraffito denir) cümlesiyle başlamıştır. 15.-16.yüzyıllarda İtalya'da yapılan sgraffito süslemeli seramikler eşine ender rastlanabilecek bir maharetle yapılmıştır. (Sarnıç 2004, s. 24)

Günümüzde Almanya, Eski Doğu Bloku ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri'nde ve dünyanın diğer ülkelerinde bu kazıma tekniği büyük itibar görmüştür ve kullanılmaya devam etmektedir.

Sgraffito Tekniği ve Uygulanışı

Sgraffito seramik ürünler üzerine uygulanan süsleme tekniklerinde en yaygın olarak kullanılan tekniklerden biridir. Bu yöntem genellikle deri sertliğindeki mamül üzerine sürülen farklı renkteki astarların, sivri uçlu aletler yardımıyla desenin ortaya çıkarılması ile uygulanır. Bu nedenle bu tekniğe astar kazıma tekniği de denilmektedir.

Günümüz sigraffito tekniği uygulama bakımından sadece yaş çamur üzerine değil bisküvi denilen sırsız ürünler üzerine, sıraltı seramik boyaları sürülerek ya da sırlı mamül üzerine sır üstü seramik boyaları sürülerek de yapılmaktadır. Bu tür sigraffito uygulamaları da boya kazıma tekniği olarak da adlandırılmaktadır. Bunun yanı sıra ham sır uygulanan mamüllerin sivri uçlu aletler yardımıyla yapılan uygulaması da mevcuttur, bu tür uygulamaya da ham sır kazıma tekniği denilmektedir.

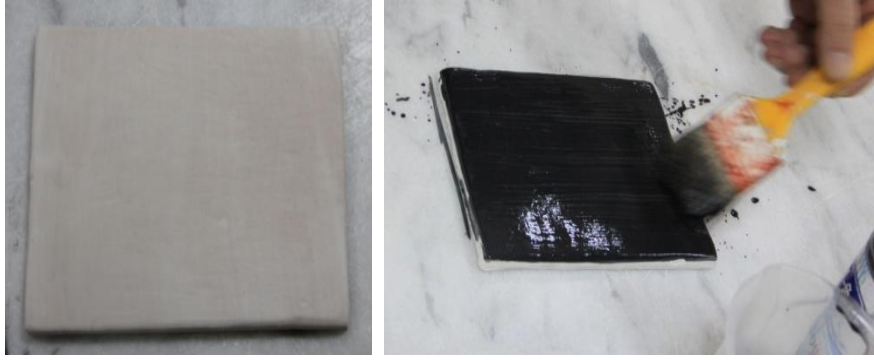
Sgraffito tekniğinde uygulama yöntemlerine göre çeşitlilik gösteren malzemeler kullanılır.

Yaş çamur üzerine sgraffito uygulamasında; renkli astar çeşitleri, kâğıda çizilmiş kazıması yapılacak olan desen, ince uçlu kazıma aletleri, renkli veya renksiz saydam sır, kompresör, püskürtme tabancaları ve çeşitli kalınlıklarda fırçalar kullanılır.

Bisküvi ürün üzerine sgraffito uygulamasında; çeşitli bisküvi ürünler, renkli astar çeşitleri, sır altı boya çeşitleri, kâğıda çizilmiş kazıması yapılacak olan desen, ince uçlu kazıma aletleri, kompresör, püskürtme tabancaları, çeşitli kalınlıklarda fırçalar, karbon kâğıdı, renkli ve ya renksiz saydam sırlar gerekmektedir. Ham sırlı ürün üzerine sgraffito uygulamasında; çeşitli bisküvi ürünler, renkli sırlar, kömür tozu veya füzen kalemi, kağıda çizilmiş kazıması yapılacak olan desen, çeşitli ince uçlu kazıma aletleri, seramik boyaları veya oksitler, kompresör, püskürtme tabancaları ve çeşitli kalınlıklarda fırçalar gerekmektedir.Sır üstüne yapılacak sgraffito uygulamasında; mat sırlı pişmiş ürünler, sır üstü boyaları, renkli karbon kâğıtları, kağıda çizilmiş kazıması yapılacak olan

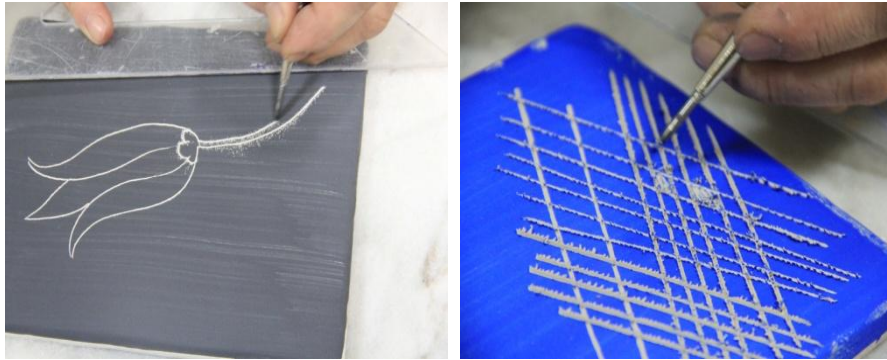
desen, sivri uçlu kazıma aletleri, çeşitli kalınlıklarda fırçalar kullanılmaktadır.

Sgraffito yaş çamur üzerine deri sertliğinde uygulanır. Şekillendirilen dik ve yatay ürün üzerine veya plaka şekline getirilen yaş çamur üzerine pişme renginden farklı renkte bir veya birkaç renkte hazırlanan astar uygun bir fırça ile üst üste sürülerek veya pistole yardımı ile üst üste püskürtülerek astarlama yapılır.(Resim 1)

Resim1. Deri sertliğindeki mamül ve üzerine astar sürülmesi.

Kazıma işleminde daha önceden hazırlanmış desen, kâğıt yardımıyla uygulanacak yüzey üzerine yerleştirilir. Desen üzerinden sivri uçlu bir aletle bastırılarak yüzeye aktarılır. Yüzey üzerine geçen desen sivri uçlu bir aletle astar veya üst üste atılan renkli astarların renkleri ortaya çıkacak şekilde kazıma işlemi yapılır.(Resim 2)

Resim 2. Mamül yüzeyine desenin kazılması ve kazıma hatasına örnek.

Kazıma yaş çamur deri sertliğinde iken yapılmalıdır. Aksi halde, kazıma kenarlarında çapaklar oluşacağından dikkatli çalışılmalıdır. Kazıma esnasında sadece astar kazınacak kadar bastırılarak kazıma yapılmalıdır. Daha fazla bastırılırsa astar kazıma amacının dışına çıkmış olup kazıma işlemi rölyeflik bir kazımaya dönüşür. Yaş çamur gereğinden fazla kurumuş ise de astar ürün üzerinden kazınırken kazıma kenarları tırtıklı şekilde olacağından hassas bir şekilde yapılmalıdır.

Günümüz Çini Sanatında Sgraffito Uygulamaları

Seramik sanatında sgraffito süslemelerinde astar kazıma tekniği kullanılırken, günümüz çini sanatında astar yerine sıraltı boyalar kullanılmaktadır. Sır altı boyalar astar gibi üzerine sürülen ürünün rengini kapatması, kullanımının kolay olması, renk çeşitliliğinin fazla olması ve düşük sıcaklıkta pişirilmesinden dolayı tercih edilmektedir.

Sır altı çini boyaları yapım aşamasında kullanım yerlerine göre farklı teknik ve reçetelerde hazırlanır. Kullanılacak boya desenin kontürlerinde kullanılacaksa (çoğu zaman koyu renkler olan siyah ve mavi renklerinde) içine dekor fırçalarının bisküvi mamül üzerinde kolay kaymasını sağlamak amacıyla çeşitli oranlarda % 20-40 arasında kil-bentonit karıştırılır. Bu karışım sonucunda oluşan boya türüne tahrir boyası denir. Bentonit-kil oranı artıkça bisküvi ürün üzerinde fırçanın kolay dekor yapmasını sağlasa da içine girdiği boyanın renk oranını azaltacağından fazla oranlarda kullanmamak gerekir. Aynı zamanda bentonit-kilin plastik özelliğinden dolayı içine kullanıldığı boyalar mamül üzerinde kurduğunda, elle dokunmalarda, sürtünmelerde kolayca boyanın dağılmasını önlese de gereğinden fazla bünyede yer alırsa kavlama yapabilir. Boyanın dağılmama özelliğinden dolayı sır altı sgraffito tekniğinde tahrir boyası tercih edilmektedir. Çini boyası sadece tahrirlenmiş desenin içini dekorlamak, boyamak amacıyla kullanılacak ise, içine çoğu zaman bentonit-kil katılmaz. Dolayısıyla renkler daha canlı, istenen tonlarda renk verir. Ama herhangi bir sürtünmede ve elle dokunmada boya çok çabuk dağılacığından istenmeyen hatalar ortaya çıkabilir.

Çini sanatında son yıllarda bisküvi ürün üzerine sadece tahrir boyaları kullanılarak genellikle siyah-mavi renklerde sgraffito süslemeleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Günümüz çiniciliğinde sgraffito kelimesi yerine Fransızca'da aynı anlama gelen "Gravür" kelimesi kullanılmaktadır. Dolayısıyla günümüz Kütahya çini sanatında bu tür ürünler, dekorlanan mamüller cinsine göre gravür tabak, gravür pano, gravür vazo gibi

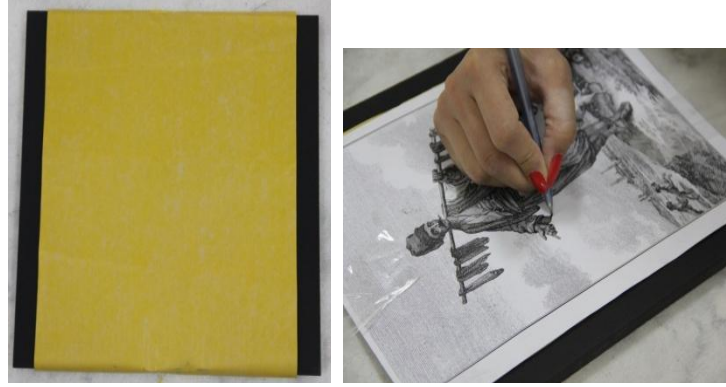
isimlendirilmektedir.

Çini sanatında gravür süslemeleri tahrir boyalarının mamül üzerine pistole yardımıyla atılarak, hazırlanan konu, desen, motif ince uçlu kazıma aletleriyle kazınarak yapılmaktadır. Tahrir boyası ile kaplanmış bisküvi mamül üzerine kazınacak desen renkli karbon kâğıtları yardımıyla mamül yüzeyine aktarılır.(Resim 4)

Resim 3. Sırsız çini karo ve üzerine boyanın uygulanması.

Pistole yardımıyla çini mamül üzerine tahrir boyası atıldıktan sonra yüzeydeki boyanın kuruması beklenir.

Resim 4. Tahrir boyası ile kaplanmış bisküvi mamül üzerine kazınacak desenin renkli karbon kâğıtları yardımıyla mamül yüzeyine aktarılması.

Kazıma ince uçlu metal kalemler, jilet gibi kazıyıcılar kullanılarak siyah-beyaz resim tekniğinde alttaki bisküvinin rengi çıkacak şekilde veya

boya katmanının az veya çok kazınmasıyla koyu-açık tonları elde edilerek ışık-gölge kurallarına göre dekorlaması yapılacak desen ortaya çıkarılır.

Resim 5. Desen aktarılmış ve kazıma işlemine geçilmiş mamül.

Kazıma işlemi biten yüzey pistle yardımı ile üzerine hava tutularak kazıma esnasında oluşan tozlardan uzaklaştırılır. İsteğe göre saydam ya da renkli saydam sırla sırlama yapılır. Sırlama işlemi genellikle pistle ile yapılır. Daldırma veya akıtma yöntemi ile yapılan sırlamada boyanın akması problemi olabilir.

Bu teknikle çok farklı görünüme sahip dekorlu seramik formlar elde edilir. Bu tekniğin diğer tekniklere göre daha fazla kullanılması veya tercih edilmesinin bir nedeni de yapılan herhangi bir hatada, boyalı kısmın kazınarak tekrar boyanmasının ve kazınmasının mümkün olmasıdır.

Resim 6. Günümüz sigroffito tekniğinde yapılmış çini mamüller. İ. Vefa İrdelp'in çalışmalarından örnekler.

Günümüz çiniciliğinde sgraffito özellikle Kütahya'ya özgü kabartma çini denilen teknikte bisküvi form üzerine atılan renkli boya üzerine ürün üzerine aktararak kontör çizgilerinden sivri uçlu aletlerle kazınır. Kazıma izlerinin içine daha önceden astarlarla karıştırılmış, renkli boyalar fırça veya puarlarla rölyefik kabartmalar olacak şekilde doldurulur. Günümüz çiniciliğinde sgraffito süslemeciliği sadece kabartma çinilerinde bu aşamada kullanılmaktadır.

Sonuç

Sgraffito yöntemi seramik sanatında, çok kolay ve yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir. Yöntem, seramik mamül süslemeleriyle ilgili sınıflamada yaş çamurlar üzerinde dekorlama türleri arasında geçiyorsa da yerine göre sır, astar, oksit, sır altı boyayla bisküvi mamül üzerine, sır üstü boyayla da sırlı ürünler üzerine kazıma dekorlarında yararlanılan bir süsleme biçimidir.

Sgraffito tekniği uygulama kolaylığı yönünden tercih edilen bir süsleme tekniği olsada, süsleme esnasında titiz ve dikkatli çalışılması gereken bir yöntem olup, uzun bir zaman sürecinde gerçekleşen bir dekorlama tekniğidir. Günümüz çiniciliğinde var olan atölyeler ekonomik açıdan düşünüldüğünde birim zamanda üretilen ürün sayısını çok olmasını istediklerinden, uygulama olarak uzun süren bu tekniği kullanarak ürün üretme işini pek tercih etmemektedirler.

Ancak az sayıda atölyede sır altı sgraffito tekniği yukarda sayılan nedenlerden dolayı resim yapma yeteneğine sahip insanlar tarafından devam ettirilmektedir. Günümüz çini sanatında yeni teknikler bulma yönünde çabalar harcayan çini atölyelerin sır altı boyalar kullanarak yapacakları sgraffito çalışmalarıyla bu sanata yeni bir ivme kazandıracakları düşünülmektedir.

Kaynakça

- Altun, A. ve Demirsar Arlı, B. (2008). *Anadolu Toprağının Hazinesi*.
Aslanapa, O. ve Yetkin, Ş. (1990). *İznik Çini Fırınları Kazısı II.Dönem*,
İstanbul Araştırma Merkezi, İstanbul.
Ayers, J. ve diğerleri, (1981). *World Ceramics*, Hamlyn, İspanya.
Atay, C. (2007). *İznik Çini Motiflerinin Seramik Yüzeylerde Yorumlanarak Uygulanması*, Anadolu Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Seramik Böl. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
Bakır, Turan, Sitare,(1999). *İznik Çinileri ve Gülbenkyan Koleksiyonu*, Ankara.

- Bulut, L. (1996). *Prof. Dr. Şerare Yetkin Anısına Çini Yazıları "Samsat Ortaçağ Sgrafito ve Champlevé Seramikleri"* Sanat Tarihi Derneği Yayınları: 1, İstanbul.
- Cooper, E. (1972). *History of Pottery*, Longman Group Limited, London.
- Çini, R. (1991). *Türk Çiniciliğinde Kütahya*, Uycan Yay., İstanbul.
- Çobanlı, Z. (1996). *Seramik Astarları*, Anadolu Üniversitesi, GSF No: 15, Eskişehir.
- Çobanlı, Z. ve Öney, G.(2007). *Anadoluda Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Fehervári, G. (1998). *Pottery of The Islamic World*, Published by Tareq Rajap Museum, Kuwait.
- Fındık, N. (1997). *İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-1995) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri Dizisi, İstanbul.
- Flight, G. (1972). *Introduction To Ceramics*, Prentice- Hall Ltd., USA.
- (2002) *Gravürlerle Türkiye 1.2.3*.Ankara. Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- İnalçık, H. ve Renda, G. (2004). *Osmanlı Uygarlığı 2*. Ankara: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Manners, E. (1990). *Ceramics Sources Book*, Chartwell Books A Division OF Book Sales,Inc, New Jersey.
- Minogue, C. (2001). *Impressed and Incised Ceramics*, Gentle Breeze Publishing,Oviedo, Florida, USA.
- Phillips, A. (1990). *The Complete Potters: Astar and Astarware*, B.T. Batsford Ltd, London.
- Sarıç Kamuran Özlem (2004). *Seramikte Sgrafit Kazımalar*, Anadolu Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Seramik Böl. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir
- Sevim, S. (2007). *Seramik Dekorları ve Uygulama Teknikleri*, Ada Ofset, İstanbul
- Toki, J. (1995). *Hands in Clay*,Mayfield Publishing Company, California.
- Tunay, İ. (1998). *Bizans ve Bizans Sanatı*, Ankara.
- Wondrausch, M. (2001). *Mary Wondrausch on Astarware*, A&C Black, London.
- Katalog (2001).*The 100 Selected Pottery Studio In Korea*, KPS, World Ceramics Exposition, Seul.

Ansiklopedi

Diyamet Vakfı-İslam Ansiklopedisi İstanbul 1993.

Eletronik Kaynaklar

<http://anyahamman.wordpress.com> 18 Eylül 2012.

<http://www.iznikciniveseramikleri.com/wp-content/uploads/2011/09/54.png>
(11 Eylül 2012.)

<http://www.lebriz.com/pages/artist.aspx?section=130&lang=TR&artistID=22&periodID=585&pageNo=0&exhID=0>(11 Eylül 2012.)

<http://www.leftbankgallery.com/collections/natalie-blake/products/lidded-jar-2>(18 Eylül 2012.)

<http://www.lloydpottery.com/gallery.html> 18 Eylül 2012.

<http://www.mkocerart.com> (11 Eylül 2012.)

<http://www.newcombartgallery.tulane.edu/recentacq.html>(18Eylül 2012.)

<http://pinterest.com/pin/204210164323936966/> 18 Eylül 2012.

<http://www.timchristensenpottery.net/#>(18 Eylül 2012.)

<http://unaluntile.com/project-gallery/commercial-tile-murals/>(18 Eylül 2012.)